

SUOMEN TIETOKIRJAILIJAT RY:N TAVOITTEET VAALIKAUDELLE 2027-2031

KOLME TEEMAA:

- 1. Kotimaisen tietokirjallisuuden turvaaminen**
- 2. Tekijänoikeuslainsäädännön päivittäminen**
- 3. Lukemisen ja lukutaidon edistäminen**

Suomessa tietokirjailijat on suljettu valtion pitkien apurahojen ulkopuolelle.

Tietokirjailija tienaa keskimäärin 606 euroa vuodessa.

Apurahojen kanssa tietokirjailija tienaa keskimäärin 3300 euroa vuodessa.

Suurin osa tietokirjailijoista ei saa apurahoja lainkaan.

1.

KOTIMAISEN TIETOKIRJALLISUUDEN TURVAAMINEN

80 % Suomessa
julkaistusta
kirjallisuudesta on
tietokirjallisuutta
(sis. oppikirjat).

Vain 10 % valtion
kirjallisuusapurahoista
myönnetään
tietokirjallisuuden
kirjoittamiseen.

Kotimaisen tietokirjallisuuden tekeminen on turvattava – Ihmisillä on oikeus luotettavaan tietoon kotimaisilla kielillä

Kotimainen tietokirjallisuus on sivistyksen ja kulttuurin perusta, eikä se synny tyhjästä. Laadukkaan ja luotettavan tietokirjallisuuden kirjoittaminen vaatii aikaa ja tukea. Valtio kohtelee tällä hetkellä kuitenkin eri kirjallisuuslajien tekijöitä epätasa-arvoisesti – tietokirjallisuuden tekijöille ei ole tarjolla valtion rahoittamia pitkiä apurahoja tai taiteilijaeläkkeitä. Suomalaisesta kirjallisuudesta 80 prosenttia on tietokirjallisuutta, mutta valtion kirjallisuustuesta vain 10 prosenttia osoitetaan tietokirjallisuuden tekemiseen. Suomen kokoisella kielialueella tietokirjailijan on kuitenkin mahdollonta elää vain myyntituloillaan – suomalainen tietokirjailija saa työstään keskimäärin 606 euroa vuodessa. Jotta voidaan varmistaa, että luotettavaa, kotimaista tietokirjallisuutta on tulevaisuudessa saatavilla, on päivitettävä pikimmiten valtion apurahakäytäntöjä.

Tietokirjailijat luovat punnitusta tiedosta kokonaisesityksiä ja antavat lukuelämyksiä, jotka ovat totta. Suomalaisten lukutaito heikkenee, mutta tietokirjojen avulla on mahdollista saada myös heikommin lukevat kirjallisuuden pariin. Elämme epäluotettavan silpputiedon ja tekoälyn ympäröimänä, ja tarve tutkitulle, yleistajuiselle tiedolle on suurempi kuin koskaan. Kotimaisen tietokirjallisuuden turvaaminen onkin olennainen osa huoltovarmuutta – ulkopuolisten tahojen vaikuttamismahdollisuudet pienevät, kun tarjolla on luotettavaa, punnittua, kotimaista tietoa.

Laadukas oppimateriaali on ollut keskeinen perusta suomalaisessa koulutuksessa. Nyt kunnissa ja kouluissa on kuitenkin suuria eroja oppimateriaalien käytössä, ja oppilaiden oikeus luotettavaan oppimateriaaliin ei toteudu yhdenvertaisesti. Lakiin olisikin kirjattava Ruotsin mallin mukaisesti oppilaan oikeus laadukkaaseen oppimateriaaliin. Kunnolliset oppimateriaalit ovat tärkeitä myös lasten ja nuorten lukutaidon ja lukurutiinin kehittämisessä. Riittävällä oppimateriaaleihin kohdistetulla rahoituksella varmistetaan, että kaikilla oppilailla on tasavertaiset mahdollisuudet oppia.

▶ **Valtion tuki tietokirjallisuudelle on saatettava ajan tasalle ja tietokirjallisuuden euromääräistä tukea lisättävä, esimerkiksi uudistamalla kirjastoapurahalakia.**

▶ **Valtion on kohdeltava kirjallisuuden tekijöitä yhdenvertaisesti ja tuettava myös tietokirjallisuuden tekemistä pitkillä apurahoilla.**

▶ **Valtion on turvattava oppilaiden yhdenvertainen oikeus laadukkaaseen oppimateriaaliin.**

2.

TEKIJÄNOIKEUS- LAINSÄÄDÄNNÖN PÄIVITTÄMINEN

Tekijänoikeuslainsäädäntöä on päivitettävä siten, että se varmistaa tekijöiden oikeuksien toteutumisen yhdenvertaisesti

Kirjallisuuden tekijöiden on yhä vaikeampaa tulla toimeen työllään, ja esimerkiksi tietokirjailijoiden tietokirjallisesta työstä saamat tulot ovat pudonneet 45 prosenttia vuodesta 2018.

Tekijöiden oikeudet eivät toteudu tasavertaisesti nykyisessä lainsäädännössä, tekijä ei esimerkiksi saa lainauskorvausta verkkokirjahyllylainoista eikä Celia-lainoista. Tekijät eivät myöskään saa korvausta graafisten aineistojen yksityisestä kopioinnista. Tekijänoikeuslaki ei siis nykyisellään turvaa tekijöiden oikeutta korvaukseen kaikissa tilanteissa, joissa teosta käytetään. Valtion tekijänoikeudellisiin määrärahoihin ei ole myöskään tehty indeksikorotuksia. Tekijän saamat korvaukset ovat pudonneet niissä 2000-luvulla 20 prosenttia, ja tekijänoikeuskorvauksiin osoitettua määrärahaa olisikin syytä korottaa pikimmiten.

Eduskunnan on selvitettävä kirjailijan tukemisen mahdollisuuksia muuttuvassa digitaalisessa maailmassa, ja lainsäädännössä on turvattava tekijänoikeudet

Tekijänoikeuslaki ei nykyisellään turvaa tekijöiden oikeutta korvaukseen kaikissa tilanteissa, joissa teosta käytetään.

myös tekoälyn aikakaudella. Sosiaaliturvajärjestelmän kehittämistä on jatkettava siten, että se tunnistaa freelancereiden ja itsensä työllistäjien tarpeet paremmin.

► **Yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmä on uudistettava opetus- ja kulttuuriministeriön teettämän selvityksen mukaisesti siten, että se kattaa kaikki kopioidut teoslajit.**

► **On taattava teknologianeutraali ja yhdenvertainen lainauskorvaus ottamalla verkkokirjahyllyt ja Celia-lainat mukaan lainauskorvausjärjestelmään.**

► **Valtion tekijänoikeudellisiin määrärahoihin on tehtävä indeksikorotukset.**

Tekijöiden oikeudet eivät toteudu tasavertaisesti nykyisessä lainsäädännössä, tekijä ei esimerkiksi saa lainauskorvausta verkkokirjahyllylainoista eikä Celia-lainoista. Tekijät eivät myöskään saa korvausta graafisten aineistojen yksityisestä kopioinnista.

3.

Tietokirjallisuutta ovat mm. historiateokset, esseet, elämäkerrat, opaskirjallisuus, matkakertomukset, oppimateriaalit ja tiedekirjallisuus.

LUKEMISEN JA LUKUTAIDON EDISTÄMINEN

Lukutaidon edistämiseksi on tehtävä toimia, jotka edistävät kirjallisuuden saavutettavuutta ja kulutusta

Suomi on perinteisesti ollut maailman lukutaitoisin maa, mutta suomalaisten lukutaito heikentyy vauhdilla. Tietokirjallisuuden tukeminen edistää lukutaitoa, ja tietokirjallisuus voi toimia erityisesti vähemmän lukevilla väylänä lukemisen ja kirjallisuuden pariin. Onkin tärkeää nostaa tietokirjallisuus opetuksessa tasavertaiseksi kaunokirjallisuuden rinnalle. Myös oppimateriaalien tekstit ovat olennaisia lukurutiinin kehittämisessä, ja on tärkeää varmistaa, että kaikissa Suomen kouluissa oppilailla on yhdenvertainen pääsy laadukkaitten oppimateriaalien ja opetuksen äärelle.

Valtio on tehnyt viime vuosina erilaisia lukutaitoa heikentäviä toimia, kuten poistanut vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuen ja nostanut kirjojen arvonlisäverokantaa. Nämä toimet on korjattava. Esimerkiksi vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuen palauttaminen lisäisi kirjallisuuden saavutettavuutta ja varmistaisi kirjastojen valikoiman monipuolisuuden.

Suomen kokoisella kielialueella on mahdollista toimia ainoastaan markkinaehtoisesti, vaan kotimaisen kirjallisuuden säilyminen vaatii valtion toimia. Myös kirjallisuuden arvonlisäveron alentaminen

mieluiten nollaan lisäisi kirjallisuuden saavutettavuutta. Verokannan lasku lisäisi myös kirjakauppojen elinvoimaa ja koko kirja-alan toimintaedellytyksiä. Kirjallisuuden saavutettavuutta ja lukutaitoa edistäisi myös virikesetelien käytön laajentaminen koskemaan myös kirjallisuuden ostamista. Pelkkä kirjojen esillä olominen kodeissa korreloi lapsen lukutaidon kanssa. Jos halutaan säilyttää Suomi maailman lukutaitoisimpana maana, täytyy valtion tehdä toimia, jotka edistävät kirjallisuuden tekemistä ja ostamista.

▶ **Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki on palautettava tai luotava vastaava kirjastojen monipuolisen valikoiman varmistava järjestelmä.**

▶ **Kirjojen arvonlisäverokantaa on alennettava.**

▶ **On mahdollistettava kirjallisuuden ostaminen virikeseteleillä.**

Suomessa on satoja täysipäiväisesti työskenteleviä tietokirjailijoita, jotka ovat apurahajärjestelmän väliinputoajia. Heillä ei ole oikeutta tiedekentän apurahoihin mutta ei myöskään taiteilija-apurahoihin. Tietokirjallisuuden tukeminen edistää lukutaitoa, sillä tietokirjallisuus toimii monelle väylänä lukemisen pariin.